



**VISOKA POSLOVNA ŠKOLA
STRUKOVNIH STUDIJA
ČAČAK**

SEMINARSKI RAD

Emocionalna inteligencija

Mentor: _____
Profesor: _____

Student: _____
Br.Indeksa: _____

1. UVOD

Pojava konstrukta emocionalne inteligencije primljena je sa velikim zanimanjem u znanstvenim a posebno u širim društvenim krugovima. Jedan od uzroka takve popularnosti mogao bi biti u karakteristici suvremenog čovjeka da mnogo uspješnije rješava tehničke od humanih problema. Jedan od segmenata humanih problema pojedinca danas, svakako je rješavanje nesklada između onoga što misli i onoga što osjeća, odnosno usklađivanja emocije sa razumom.

Kao pojam emocionalna inteligencija datira u psihologiji od početka 90-ih godina prošlog stoljeća a uveli su ga prvi put¹ u svojim radovima autori Peter Salovey sa sveučilišta Yale i John D. Mayer sa sveučilišta New Hampshire. Oni su emocionalnu inteligenciju početno definirali kao „*sposobnost praćenja i razlikovanja vlastitih i tuđih osjećaja i emocija, i korištenja tih informacija kao vodiča za razmišljanje i djelovanje*„ (Salovey i Mayer, 1990). Pri tomu su naglasili kako se ipak radi samo o okviru koji bi trebao poslužiti za daljnja znanstvena ispitivanja. Isti znanstvenici su revidirali svoj prvobitni model definirajući emocionalnu inteligenciju kao *sposobnost opažanja, asimilacije², razumijevanja i upravljanja emocijama*. (Mayer, Caruso i Salovey 2000). Oni su za konstrukt emocionalne inteligencije uzeli kao teoretsku osnovu podvrste socijalne inteligencije iz Gardnerove teorije višestrukih inteligencija (interpersonalna i intrapersonalna inteligencija), te Sternbergove triarhičke teorije inteligencije (praktična inteligencija) koje datiraju iz 80-ih godina prošlog stoljeća.

Kroz više od desetljeće napornog zalaganja Mayer, Salovey i Caruso su uspjeli u velikoj mjeri dodatno razviti i znanstveno obraniti svoj koncept emocionalne inteligencije. U tu svrhu su kreirali testove s potrebnim metrijskim karakteristikama i tako izazvali popriličan broj istraživanja, koja obuhvaćaju njihov kognitivni (ability) model ali i druge modele koji se više baziraju na emocionalnoj inteligenciji kao konativnoj osobini ličnosti.

Relativno mlad konstrukt emocionalne inteligencije prolazi još uvijek kroz sve neophodne faze da bi bio prihvaćen kao ravnopravan član u obitelji “inteligencija”. Pri tomu nisu rijetka ni kritička gledanja u svezi s opravdanošću njegova egzistiranja. Međutim čini se kako je emocionalna inteligencija ipak dobila za sada popriličnu pažnju od strane znanstvenika i da nije bez šansi da postane ravnopravna sa ostalim prihvaćenim modelima inteligencije (Takšić, 1998; Kulenović, 2000). Mayer i sur. (2000 in press) idu korak dalje od navedenog, tvrdeći kako „više nije moguće postavljati pitanje egzistiranja emocionalna inteligencija, nego jeli ona bitna u različitim životnim oblastima,„. U okviru ovog seminara pokušati će se sažeto iznijeti teoretske osnove za nastanak emocionalne inteligencije, načini njena procjenjivanja, neki od poznatih modela kao i kritička gledišta prema ovoj potencijalno novoj vrsti inteligencije.

¹ Ovdje treba navesti kako se pojam “emocionalna inteligencija” prvi put u akademskom kontekstu pojavio još 1985. godine, u naslovu doktorske disertacije Wayn Paynes (<http://eqi.org/index.htm>). Ipak, Mayer i Salovey važe kao znanstveni oci konstrukta i kao prvi koji su ga pokušali operacionalizirati.

² Odnosi se zapravo na sposobnost facilitacije (olakšavanje) mišljenja putem emocija

2. TEORIJSKE OSNOVE EMOCIONALNE INTELIGENCIJE

2.1 INTELIGENCIJA I EMOCIJE

Psiholozi su još u 18 stoljeću podijelili ljudsko mišljenje na tri segmenta:

- Kogniciju ili spoznaju (pamćenje, apstraktno i logičko mišljenje, prosuđivanje)
- Afekt (emocije, raspoloženja, osjećajna stanja poput umora i sl.)
- Motivacija (biološki porivi i stečeni postupci)

Prema Mayeru i Saloveyu (1997) suvremena psihološka istraživanja potvrdila su znanstvenu opstojnost ovakve klasifikacije.

Iz naziva konstrukta emocionalne inteligencije proizlazi da bi ona trebala biti kombinacija inteligencije i emocija. Stoga je potrebno prvo pokušati obrazložiti ova dva pojma. U skladu sa gore navedenom podjelom pod inteligencijom se smatra kvaliteta funkcioniranja kognitivne sfere mišljenja. Ipak, još uvijek u psihologiji ne postoji suglasnost jednoznačnog i općeprihvaćenog definiranja inteligencije, pa čak ni oko toga što je to točno inteligencija (Zarevski 1999). Vjerojatno najčešće citiranu definiciju inteligencije dao je Wechsler smatrajući da je *«inteligencija ukupan ili globalni kapacitet pojedinca da djeluje svrhovito, misli racionalno i efektivno vlada svojom okolinom»* (iz Salovey i Mayer 1990).

Prema Andriloviću i Čudini (1994) također do danas nema «jedinstvenog znanstvenog odgovora na pitanje što su emocije». Autori se priklanjaju definiciji po kojoj su emocije *«doživljaji našeg vrednovanja i subjektivnog odnosa prema stvarima, događajima i vlastitim postupcima»*. U klasifikaciji emocija razlikuju:

- primarne (strah, bijes, radost, žalost)
- osjetne (bol, odvratnost, raspon emocija od kategorije «zadovoljstva» do «nezadovoljstva»)
- intelektualne (znatiželja, čuđenje, divljenje, estetski osjećaji)
- emocije prema sebi (sram, ponos, krivica, kajanje, zbunjenost)
- emocije prema drugima (ljubav, mržnja, zavist, poštovanje, simpatija, prijezir)

Osnovno pitanje koje se postavlja jest kako emocije utječu na inteligenciju. Prema tradicionalnom shvaćanju emocije dezorganiziraju i ometaju uspješni i racionalnu mentalnu aktivnost (iz Salovey i Mayer 1999). Ovom se suprotstavljaju moderne teorije (Strongman, 1987; Schwarz, 1990. iz Takšić 1998) po kojima emocije mogu, ukoliko se njima ispravno upravlja, pokrenuti i poboljšati racionalno djelovanje pojedinca tako što će djelovati na povećanje motivacije za rješavanje problema za koji je neophodno racionalno rezoniranje (Salovey i Mayer 1990).

2.2 SOCIJALNA I PRAKTIČNA INTELIGENCIJA KAO TEMELJI NASTANKA EMOCIONALNE INTELIGENCIJE

Jedna od prvih klasifikacija inteligencija predložena je još davno od Thorndikea (1920., prema Mayer i Geher 1996; Salovey i Mayer 1999), prema kojoj postoje tri skupine intelektualnih sposobnosti. U prvi skupinu se ubrajaju apstraktna, analitička i/ili verbalna. U drugu mehanička, vizualno-spacijalna i/ili sintetička. I treća skupina u

koju spadaju socijalna i/ili praktična inteligencija. Pri tomu se danas prve dvije inteligencije nazivaju zajedno akademskom inteligencijom budući da predstavljaju najbolji način predikcije uspješnosti u školovanju (Gottfredson 1998., prema Lam i Kirby 2002). Općenita podjela inteligencije na akademsku i socijalnu pogodna je za objašnjenje uzroka nastanka konstrukta emocionalne inteligencije. Prema Takšiću (1998) pod *akademskom inteligencijom* se podrazumijeva sposobnost logičkog i analitičkog rezoniranja i mjeri se uz pomoć tradicionalnih testova inteligencije pri čemu se rezultat najčešće izražava na skali kvocijenta inteligencije (IQ).

Socijalna inteligencija se za razliku od akademske odnosila na sposobnosti i vještine snalaženja u svakodnevnim životnim situacijama, a s obzirom na to da one podrazumijevaju i odnose s drugim ljudima u okviru socijalne inteligencije nalazi se i sposobnost snalaženja u međuljudskim odnosima. Problem na koji su nailazili oni koji su htjeli dokazati opstojnost socijalne inteligencije bio je u širokom području koje ova vrsta inteligencije pokriva, raznolikosti svakodnevnih situacija što je otežavalo dolaženje do jedinstvene definicije i mogućnosti uspješnog mjerenja. Kao rezultat navedenog Cronbach (1960, prema Salovey i Mayer, 1990) je došao do zaključka kako socijalnu inteligenciju i nakon desetljeća pokušaja nije moguće definirati i mjeriti, što je prihvatila i većina drugih istraživača i na taj način se za duže vrijeme odustalo od pokušava validiranja ovog konstrukta. Razlog poteškoća u mjerenju socijalne inteligencije nalazio se u neskladu između potrebe da testovi imaju dobre metrijske karakteristike i istovremeno zadovolje kontekst samog konstrukta. Naime, ukoliko se primjenu testovi na principu tradicionalnih testova inteligencije, koji se sastoje većinom od apstraktnih zadataka, precizno definiranih i s dobrim metrijskim karakteristikama pojavljuje se problem konteksta, odnosno činjenice da se takvi zadaci rijetko susreću u realnim životnim situacijama. Tako Sternberg (1999) naglašava kako testovi akademske inteligencije imaju karakteristike da su jasno definirani, sadrže sve informacije da ih se može riješiti i imaju samo jedno ispravno rješenje do kojeg se najčešće može doći samo na jedan jedini način rješavanja. Dok praktični problemi postavljaju drukčije zahtjeve, budući ih prvo treba prepoznati i formulirati, imaju nekoliko prihvatljivih rješenja, slabo su definirani i ne sadrže sve potrebne informacije. Njihovo rješavanje zahtijeva prethodno iskustvo u svakodnevnim situacijama, kao i motivaciju i osobnu zainteresiranost. Iz navedenog se može zaključiti zbog čega klasični testovi inteligencije nisu pogodni za procjenu uspješnosti snalaženja u svakodnevnim životnim situacijama, niti mogu prognozirati uspjeh u životu. Tako su Sternberg i Wagner (1994, prema Takšiću 1998) istražujući inteligentno ponašanje u svakodnevnom životu, došli do zaključka da to nije ono koje se zahtijeva u testovima IQ-a, nego praktično znanje održavanja samoregulacije i kontrole, kako raditi s drugima i kako prihvaćati ono što drugi čine. Kao što je u uvodu navedeno spajanje postavki Sternbergove *praktične inteligencije* i Gardnerove *interpersonalne i intrapersonalne inteligencije* poslužilo je Mayeru i Saloveyu da postave temeljne teoretske odrednice konstrukta *emocionalne inteligencije*. Iz tih razloga bit će u nastavku u kratkim crtama izložene navedene teorije.

Gardnerova teorija višestrukih inteligencija

Gardner (Zarevski, 1999) navodi sedam osnovnih oblika inteligencije: muzičku, tjelesno-kinestetičku, logičko-matematičku, lingvističku, spacijalnu, socijalnu inteligenciju (interpersonalnu i intrapersonalnu). Pri tomu u kontekstu koncepta emocionalne inteligencije bitne su interpersonalna i intrapersonalna inteligencija.

Interpersonalna inteligencija se odnosi na sposobnost uočavanja različitosti kod drugih osoba s obzirom na njihov temperament, raspoloženje, motivaciju i namjere. Posebnu važnost za uspješno djelovanje u svakodnevnim životnim situacijama ima sposobnost da se prepoznaju prikrivene namjere i želje druge osobe, te shodno njima odabere optimalna strategija djelovanja.

Ukoliko sposobnosti koje se ubrajaju pod interpersonalnu inteligenciju, pojedinac usmjerava prema samome sebi, govori se o intrapersonalnoj inteligenciji kao sposobnosti da se razumje i upravlja vlastitim temperamentom, raspoloženjem, motivacijom i namjerama. Sam Gardner definira intrapersonalnu inteligenciju kao sposobnost stvaranja točnog i vjernog misaonog modela vlastite ličnosti i sposobnosti da se taj model upotrijebi za uspješno funkcioniranje u životu (Gardner i sur.,1999).

Sažeto rečeno interpersonalna inteligencija omogućuje razumijevanje i rad s drugim osobama, a intrapersonalna inteligencija omogućuje razumijevanje i rad pojedinca sa samim sobom. Mayer i Salovey (1990) navode da postoji i fiziološka pozadina socijalne inteligencije. Naime, povreda frontalnog lobusa dovodi do promjena u ovoj sposobnosti a da pri tomu druge sposobnosti ostaju nepromijenjene.

Kolika je sličnost između Gardnerove *socijalne inteligencije* i konstrukta *emocionalne inteligencije* od Mayera i Saloveya govori i činjenica da neki kritičari emocionalne inteligencije smatraju da je ona zapravo samo drugi naziv za socijalnu inteligenciju i shodno tomu je suvišno uvođenje tog novog pojma (Zarevski, 2002). Koliko u takvim kritikama ima osnove vidi se i iz slijedećih postulata koje Gardner (1999) navodi kao bitne za intrapersonalnu inteligenciju: «mogućnost pristupa vlastitim osjećajima, poznavanje i veći raspon vlastitih emocija, sposobnost njihova razlučivanja i eventualnog imenovanja, te razumijevanje i primjena u usmjeravanju vlastitog ponašanja»

Sternbergova triarhička teorija inteligencije

Sternberg (1985, prema Takšić 1998) razlikuje analitičku, kreativnu i praktičnu inteligenciju. Pri tomu se analitička inteligencija može poistovjetiti s akademskom inteligencijom. Problem većine testova inteligencije je u tomu što mjere samo ovaj prvi analitički aspekt inteligencije. O problematici testiranja i Sternbergovim stajalištima po tom pitanju već je diskutirano u prethodnom tekstu. Autor je razvio upitnike za procjenu praktične inteligencije, koji su sastavljeni tako da zahtijevaju od ispitanika da izvrši rangiranje ponuđenih opcija ponašanja na poslu, u različitim uvjetima. Dobiveni rezultati su pokazali da ova sposobnost nema znatniju povezanost s klasičnim testovima inteligencije ali da je visoko korelirana s uspješnošću na poslu. Strenberg (1999) navodi kako praktično inteligentna osoba se uspješno služi vlastitom metakognicijom, odnosno poznaje jake i slabe strane vlastite inteligencije i shodno tomu pokušava forsirati jake, slabe poboljšati ili izbjevati situacije u kojima bi se one manifestirale. Iz navedenog je vidljiva sličnost sa gore navedenom Gardnerovom definicijom intrapersonalne inteligencije.

Takšić (1998) zaključuje da « Triarhička teorija i teorija multiplih inteligencija su, unatoč otporima, definitivno prošle sve provjere i primljene su u elitno društvo ravnopravno s ostalim već povijesnim teorijama inteligencije (Spearmanovom, Thurstoneovom, Guilfordovom).»

3. KRITIKA KONSTRUKTA EMOCIONALNE INTELIGENCIJE

Kritičari konstrukta emocionalne inteligencije kao najčešće argumente protiv ovog pojma spominju slijedeće:

- istovjetnost s socijalnom inteligencijom
- dodatni izraz za samoaktualizirane osobe iz Maslovljeve hijerarhije motiva
- da li se radi o sposobnostima
- pokušaj spajanja kontradiktornih područja emocija i kognicija
- unošenje dodatne konfuzije u ionako dubiozno područje inteligencije
- pokušaj marketinške strategije djelovanja na široke mase s ciljem stvaranja mogućnosti ostvarivanja profita bez stvarnih i realnih argumenata za takvo djelovanje

Kritika da je emocionalna inteligencija samo drugi naziv za socijalnu inteligenciju, Takšić (1998) brani protu argumentom kako je socijalna inteligencija mnogi širi pojam koji se u nekim aspektima pre pokriva i s općom inteligencijom (u verbalnim i spacijalnim sposobnostima). Isto tako Salovey i Mayer (1990) u svom prvotnom definiranju pojma emocionalne inteligencije svrstavaju je kao „subset,, socijalne inteligencije. Slične argumente zagovornici emocionalne inteligencije koriste i za dovođenje u vezu s samoaktualizacijom.

Da bi se emocionalna inteligencija mogla smatrati sposobnošću ona mora zadovoljiti tri uvjeta koji zadovoljavaju do sada sve poznate inteligencije (Mayer, Caruso i Salovey, 2000). Tu ubrajamo konceptualni, korelacijski i razvojni kriteriji.

Konceptualni kriterij se odnosi na neophodnost da emocionalna inteligencija bude odraz mentalnog učinka a ne prioriteto način ponašanja, ili neko neintelektualno postignuće. Odnosno kognitivni procesi moraju biti mjera, u ovom slučaju, seta sposobnosti vezanih uz emocije. Mayer i Salovey (1999) naglašavaju kako je za određenje emocionalne inteligencije središnji problem bio razlikovati je od obilježja i talenata kao neintelektualnih pojmova.

Korelacijski kriterij zahtjeva postojanje "umjerene" povezanosti između seta sposobnosti unutar emocionalne inteligencije. Kao i povezanosti emocionalne inteligencije s drugim oblicima inteligencije.

Razvojni kriterij se odnosi neophodnost da se emocionalna inteligencija mijenja u funkciji dobi i iskustva.

Istraživanja koja su proveli Mayer, Caruso i Salovey (2000) pokazala su da emocionalna inteligencija može biti operacionalizirana kao set sposobnosti (vidi tabelicu 1 na str. 9), to jest da postoje individualne razlike u veličini emocionalne inteligencije, što zadovoljava konceptualni kriterij. Ista istraživanja su pokazala da sposobnosti emocionalne inteligencije međusobno interkoreliraju tako da se time zadovoljava i korelacijski kriterij. Istovremeno se pokazalo da je emocionalna inteligencija umjereno povezana s verbalnom inteligencijom što je dokaz da se radi o zasebnoj vrsti inteligencije. Treći kriterij koji zahtjeva razvojne mogućnosti konstrukta je također potvrđen u ovim istraživanjima, budući se pokazalo da se emocionalna inteligencija poboljšava u funkciji dobi. Naime, odrasli ispitanici su postizali bolje rezultate od adolescenata. Na ovaj način autori su uspjeli zadovoljiti sva tri kriterija, što im je omogućilo da ustvrde kako se radi o novoj vrsti inteligencije,

koja je umjereno povezana s ostalim vrstama, ali je istovremeno i dovoljno različita od njih. Salovey i Mayer (1999) su naveli kao mjerila opstojnosti teoretskog konstrukta emocionalne inteligencija da se mora moći izmjeriti ali kao izravna mjera sposobnosti a ne samoopis i da može prognozirati uspjeh u nekom važnijem kriteriju.

Kritika kako je «emocionalna inteligencija» kontradikcija u sebi, razmatrana je u okviru poglavlja 2.1.

Unošenje dodatne konfuzije u izučavanje inteligencije uvođenjem novih pojmova ako bi i postojalo ne bi smjelo biti smetnja, da se pokuša iz još jednog aspekta objasniti intelektualno djelovanje pojedinca. Nelogično je tražiti da se ne iskušaju nove mogućnosti i ideje samo radi toga da se ne bi unijela pometnja u postojeće stanje. Očito da ovakvi argumenti nisu ozbiljni u onim znanostima koje teže napretku i novim spoznajama.

Financijska korist nekih kvazi znanstvenika, nastala od pokušaja da se ostvari ekonomska dobit putem širenja praktične vrijednosti emocionalne inteligencije i mogućnosti njenog obučavanja, nije razlog da se negira stvarni znanstveni doprinos koji su u ovom području ostvarili autori poput Mayera, Carusa, Saloveya. Ova vrsta kritike se može odnositi na popriličan broj knjiga, članaka i Internet stranica koje u svom nazivu nose pojam «emocionalna inteligencija» a zapravo u svom sadržaju opisuju nešto što nema gotovo nikakve veze s emocionalnom inteligencijom. Tako na primjer Simmson i Simmson (2000) koriste za naziv svoje knjige emocionalnu inteligenciju a unutar nje govore o karakteru u vidu društvenosti, tolerantnosti, hrabrosti, predanosti poslu i slično. Čini se da je ogroman uspjeh Danijela Golemana sa knjigom *Emocionalna inteligencija -zašto može biti važnija od kvocijenta inteligencije* dala ideju mnogima da pokušaju financijski profitirati od popularnosti ovog konstrukta.

4. MODELI EMOCIONALNE INTELIGENCIJE

Prema Mayeru, Saloveyu i Carusu (2000) mogu se razlikovati dva osnovne skupine modela emocionalne inteligencije i to:

- modeli emocionalne inteligencije kao mentalnih sposobnosti
- miješani modeli

Osnovna razlika između navedenih skupina je tomu da li određeni model sagledava emocionalnu inteligenciju samo kroz emocije i njihovu vezu s kognitivnim aspektom ili u nju uključuje dodatno i osobine ličnosti, motivaciju, socijalnu aktivnost i stanje svijesti. Poznati miješani modeli emocionalne inteligencije su oni od Bar-Ona i Golemana, dok je model Mayera i Saloveya (iz 1990 i 1997) tipičan primjer sagledavanja emocionalne inteligencije kao mentalne sposobnosti koja je odvojena od osobina ličnosti i zadovoljava uvjete klasične inteligencije.

Iako postoje bitne razlike u odnosima između ove dvije skupine modela, izgleda da u posljednje vrijeme ipak prevladava mišljenje kako su oni u svojoj srži više komplementarni nego različiti (Schutte i sur., 1998, Kulenović i sur., 2000).

U nastavku će biti izložen po jedan reprezentativan koncept iz obadvije skupine modela.

4.1. Koncept emocionalne inteligencije Mayera i Saloveya

Kao što je u uvodu navedeno Mayer i Salovey (1990) su kao prvi u konceptualizirali pojam emocionalne inteligencije. Njihov prvobitni koncept je uključivao tri vrste procesa obrade emocionalnih informacija i to:

- Procjena i izražavanje emocija kod sebe i kod drugih,
- Regulacija emocija kod sebe i drugih,
- Uporaba emocija u adaptivne svrhe

Navedeni prvi model emocionalne inteligencije kao mentalne sposobnosti je prema izjavama autora trebalo smatrati samo kao teoretsku postavku na koju je neophodno dalje dorađivati i istraživati. Prema Takšiću (1998) ovaj koncept je imao uglavnom samo heurističku vrijednost jer je pokušao objediniti saznanja iz različitih područja psihologije.

U 1996 godini Mayer i Salovey objavljuju drugu dorađenu verziju modela emocionalne inteligencije (prema Mayer i Salovey 1999). U okviru novog modela predlažu doradu i same definicije emocionalne inteligencije dodajući kao važan segment razmišljanje o osjećajima. Prema njima emocionalna inteligencija *“uključuje sposobnosti brzog zapažanja procjene i izražavanja emocija; sposobnost uviđanja i generiranja osjećanja koja olakšavaju mišljenje; sposobnosti razumijevanja emocija i znanje o emocijama; i sposobnost reguliranja emocija u svrhu promocije emocionalnog i intelektualnog razvoja”*(prijevod iz Takšić 1998., prema Mayer i Salovey 1996).

Prema navedenoj definiciji u konstrukt emocionalne inteligencije autori uključuju četiri strukturalna nivoa- branche (grane) sposobnosti :

- refleksivna regulacija emocija u promociji emocionalnog i intelektualnog razvoja (D razina),
- razumijevanje i analiza emocija: upotreba emocionalnih znanja (C razina),
- emocionalna facilitacija mišljenja ili misaona asimilacija emocija (B razina),
- percepcija, procjena i izražavanje emocija (A razina).

U svrhu vjerodostojnijeg predstavljanja ovog modela autori su suštinu modela oblikovali u dijagram koji pokazuje odnose i međuzavisnost sposobnosti (tablica 1).

Tablica 1. Struktura sposobnosti i vještina uključenih u konstrukt emocionalne inteligencije (prema Mayer i Salovey, 1999)

D Refleksivna regulacija emocija u svrhu emocionalnog i intelektualnog razvitka			
sposobnost da se ostane otvoren prema osjećajima, kako ugodnim tako i neugodnim	sposobnost refleksivnog uživanja ili odvajanja od emocija zavisno o procjeni korisnosti	sposobnost refleksivnog praćenja emocija u odnosu na sebe i druge kao koliko su tipične, jasne, utjecajne ili odmjerene	sposobnost upravljanja svojim i tuđim emocijama ublažavajući neugodne i pojačavajući ugodne emocije

C Razumijevanje i analiza emocija : korištenje emocionalnih znanja			
sposobnost imenovanja emocija i prepoznavanje odnosa između riječi i samih emocija (kao npr. između sviđati se i voljeti)	sposobnost interpretiranja značenja koje emocije prenose (npr. da je tuga povezana s nekim gubitkom)	sposobnost razumijevanja složenih mnogostrukih osjećanja (kao npr. istovremeni osjećaj ljubavi i mržnje)	sposobnost prepoznavanja vjerojatnih prijelaza između emocija - prijelaz iz ljutnje u sram

B Emocionalna facilitacija mišljenja			
Emocije određuju redosljed mišljenja tako da usmjeravaju pažnju na važne informacije	emocije su dovoljno jasne i dostupne, pa pomažu prosuđivanju i pamćenju događaja koji su u vezi s različitim osjećajima	različiti pogledi na stvari mijenjaju emocionalna stanja podržavajući mogućnost procjene iste situacije s različitih strana	emocionalna stanja olakšavaju pristupe specifičnim problemima: tako sreća olakšava induktivno mišljenje i kreativnost

A Percepcija, procjena i izražavanje emocija			
Sposobnost zapažanja emocija u nečijem fizičkom stanju, osjećajima i mišljenju	sposobnost zapažanja emocija kod drugih osoba, u umjetničkim djelima	sposobnost preciznog izražavanja emocija, kao i izražavanje potreba povezanih s tim osjećanjima	Sposobnost razlikovanja točnog od neadekvatnog, odnosno iskrenog od lažnog izražavanja emocija

U tablici 1 izvršeno je slaganje sposobnosti prema razini složenosti psiholoških procesa od A najmanje složene, prema D najviše složenoj razini. Isto tako svaka sposobnost je definirana kroz još četiri sposobnosti nižeg hijerarhijskog reda, koje su

svrstane tako da s lijeva prema desno idu prvo sposobnosti koje se ranije razvijaju, a potom one koje se razvijaju u kasnijoj životnoj dobi. Emocionalno inteligentnije osobe bi trebale brže i u većem broju i mjeri svladavati navedene nivoe sposobnosti.

U nastavku će biti ukratko opisana svaka razina sposobnosti s njenim podvrstama.

A) Percepcija, procjena i izražavanje emocija

Predstavlja najjednostavniju emocionalnu sposobnost, pomoću koje pojedinac, manje ili više precizno, zapaža koje emocije se kriju iza nečijeg fizičkog stanja, osjećaja i razmišljanja (A1). Ova se sposobnost odnosi kako na zapažanje vlastitih emocije tako i na percepciju emocija drugih osoba. Isto tako pojedinac je u određenoj mjeri sposoban prepoznati emocije u umjetničkim djelima (A2), i u drugim živim i neživim objektima koji ga okružuju. Uz sposobnost da manje ili više precizno izrazi svoje emocije, čovjek kroz njih izražava i potrebe koje su uz te osjećaje vezane (A3). Sposobnost razlikovanja iskrenih od lažno izraženih emocija stječe se tek nakon što su razvijene sposobnosti percepcije i manifestiranja emocija. Ova sposobnost omogućava pojedincu da spriječi manipulaciju od strane drugih osoba putem lažnog izražavanja emocija (A4).

B) Emocionalna facilitacija mišljenja

Emocionalna facilitacija mišljenja se odnosi na načine na koji emocije mogu pospješiti intelektualno funkcioniranje. Emocije mogu diktirati koji će se misaoni procesi odvijati u CNS-u, usmjeravajući na taj način pažnju na one informacije koje su važne za pojedinca (B1). Na ovaj način fokusiranjem pažnje na određeni događaj emocije pomažu boljem pamćenju tog događaja i time efikasnijoj procjeni slične situacije koja se u životu ponovi. Salovey i Mayer (1999) navode kako emocionalno inteligentna osoba pri planiranju svog djelovanja stvara u glavi «zamišljeno emocionalno kazalište» u kome generira, manipulira i provjerava moguće ishode svojih odluka. Što ovaj sustav bolje funkcionira to će osoba biti u stanju pronaći one strategije djelovanje koje će biti najbolje za ostvarenje njenih ciljeva (B2).

Sposobnost pojedinca da mijenja svoja emocionalna raspoloženja pomaže mu da neki problem može sagledati iz različitih perspektiva, što povećava vjerojatnost nalaženja rješenja (B3). Pokazalo se u istraživanjima da emocije direktno utječu na kvalitetu misaonih procesa. Tako sreća poboljšava efikasnost induktivnog rezoniranja i kreativnog djelovanja, za razliku od tužnih raspoloženja koja su pogodnija za rješavanje zadataka koji zahtijevaju analitičko mišljenje (B4).

C) Razumijevanje i analiziranje emocija: upotreba znanja o emocijama

Treća razina odnosi se na sposobnost da se razumiju emocije i da se primjenjuje emocionalno znanje. Pojedinac treba biti u stanju diferencirati različite emocije bilo na taj način da je u stanju imenovati potpuno različite emocije ili da je u stanju razlikovati istu emociju prema njenom intenzitetu (npr. razlika između sviđati se i voljeti, ljutnje i bijesa i sl.). Emocionalno inteligentnije osobe imaju fino istančan osjećaj za ovakvu vrstu osjetljivosti (C1).

Sposobnost pojedinca da dokuči uzrok koji izaziva pojedinu emociju je postavljena kao druga u ovom nivou. Čovjek uči od najranijih životne dobi i kroz cijeli svoj život koja će situacija kod njega ili nekoga drugog izazvati koju vrstu emotivnog odgovora. Tako na primjer ljutnja može nastati kao posljedica uočene nepravde, tuga kao

posljedica gubitka, a strah od prijetnje. Naravno da postoje i mnogo senzibilnije situacije u kojima svaki pojedinac drugačije odgovara na određeni podražaj. Sposobnost da se pronikne u uzrok nastanka neke emocije (C2) je preduvjet za razumijevanje složenih mnogostrukih osjećaja (C3). Tako nije rijetkost da se miješaju istovremeno osjećaji ljubavi i mržnje prema nekoj osobi. Isto tako ovakve kombinacije emocija mogu polučiti novu kvalitetnu emociju, tako je npr. nada spoj vjere i optimizma (Takšić 1998).

Emocije nisu statičnog nego dinamičkog karaktera i postoje stalni prelazi iz jednog u drugi oblik emotivnog stanja. Sposobnost pojedinca da prepozna tijekom razvoja neke emocije i prijelaza iz emocije u emociju (C4) je preduvjet mogućnosti da se efikasno upravlja takvim emocijama.

D) Refleksivna regulacija emocija u promociji emocionalnog i intelektualnog razvoja

Predstavlja najsloženiju razina emocionalne inteligencije i omogućava pojedincu da svjesno upravlja vlastitim emocijama i na taj način doprinese vlastitom kako emocionalnom tako i intelektualnom napretku.

Preduvjet efikasnog upravljanja vlastitim emocijama je spremnost na otvorenost prema emocijama bile one ugodne ili neugodne (D1).

Emocije koje pojedinac osjeća mogu biti manje ili više korisne ili nekorisne za njegovo ukupno funkcioniranje. Iz toga razloga čovjek treba pokušati iskoristiti pojedinu emociju ako je procjeni korisnom na taj način da se dodatno uživi u to emocionalno stanje. Međutim, isto tako u obrnutoj situaciji kada se neka emocija procijeni nekorisnom potrebno je imati sposobnost odvajanja od iste (D2). Za uočiti je da emocionalna sposobnost navedena u okviru odjeljka D2 zahtijeva ispravnu procjenu korisnosti a potom na osnovu tih informacija i sposobnost odvajanja ili uživljanja u neko emotivno stanje.

S rastom i razvojem pojedinca poboljšava se i njegova sposobnost refleksivnog praćenja emocija. Meta-iskustvo (vlastita spoznaja o trenutnom raspoloženju) je moguće je podijeliti u dva procesa: meta-evaluaciju i meta-regulaciju (Salovey i Mayer 1999). Evaluacija uključuje procese kao što su: pažnja koju osoba pridaje svojim raspoloženjima, koliko su mu ona jasna, tipična, prihvatljiva i koliki im je utjecaj na način mišljenja (D3).

Proces meta regulacija predstavlja najsloženiju sposobnost najviše razine, a odnosi se kako na regulaciju vlastitih emocija tako i na sposobnost da se upravlja i tuđim emocijama pojačavajući pri tomu ugodne i ublažavajući neugodne emocije (D4). Odnosi se zapravo na stalnu životnu težnju čovjeka da pokuša popraviti loša i održati ugodna raspoloženja.

Autori ovakvog hijerarhijskog koncepta emocionalne inteligencije razlikuju drugu «granu» ili razinu od ostalih u ovom modelu po tome što ona jedina uključuje korištenje emocija u svrhu poboljšana rasuđivanja, za razliku od ostale tri koje se odnose na rasuđivanje o emocijama (Mayer i sur. 2000). Pored toga dodatno svrstavaju četiri grane na dvije oblasti: iskustvenu (opažanje i asimilaciju emocija) i stratešku (razumijevanje i regulacija emocija). Za navedeni model razvijeni su testovi

za procjenu svake subspisobnosti o čemu će biti više riječi u okviru poglavlja o mjerenju EI.

4.2. Koncept emocionalne inteligencije prema Bar-Onu

Najistaknutiji predstavnik miješanih modela emocionalne inteligencije Bar-Onov koncept koji prema autoru predstavlja «... područje nekognitivnih kapaciteta, kompetencija i vještina koje utječu na nečiji uspjeh u suočavanju sa okolinskim zahtjevima i pritiscima» (iz Kulenović i sur. 2000).

Prema Bar-On (2000) model obuhvaća 5 područja :

- *intrapersonalni kapacitet* (sposobnost svjesnosti i razumijevanja samoga sebe, vlastitih emocija i izražavanje vlastitih osjećaja i ideja)
- *interpersonalne vještine* (sposobnost svjesnosti, razumijevanja i shvaćanja tuđih osjećaja, kao i uspostavljanja i održavanja uzajamno zadovoljavajućih i odgovornih odnosa s drugima)
- *prilagodljivost* (sposobnost provjeravanja vlastitih osjećaja na osnovu objektivnih vanjskih znakova i precizne procjene neposredne situacije, fleksibilnost prema prilagodbi osjećaja i mišljenja prema promjeni situacije i rješavanje osobnih i međuosobnih problema)
- *upravljanje stresom* (sposobnost svladavanja stresa i kontrola jakih emocija)
- *opće raspoloženje i motivacija* (sposobnost da se bude optimističan, uživa u sebi i drugima i osjećaju i izražavaju pozitivne emocije)

Vidljivo je kako je svako područje dodatno razložena na 2 do 5 užih komponenata.

Za navedeni model autor je razvio test o čijim karakteristikama će biti riječi u poglavlju o mjerenju EI.

Usporedbom ovog modela s modelom od Mayera, Carusa i Saloveya vidljivo da i jedan i drugi u sebi sadrže (ipak na nešto različite načine) percepciju ili svjesnost i razumijevanje emocija kod sebe i drugih, kao i regulaciju emocija. Očito je kako je Bar-On postavio širi model u smislu ubacivanja nekih osobina ličnosti ako što su optimizam. Pored toga dodao je i vještine rješavanja problema, otpornost na stres i slično. Autor to objašnjava željom da napravi konstrukt i njemu shodne testove koji će što bolje procijeniti životnu uspješnost pojedinca. Kritika ovog koncepta vrlo često naglašava kako se on ne razlikuje bitno od modela osobina ličnosti tako da je upitan njegov autonomni doprinos objašnjenju čovjekovog psihičkog funkcioniranja.

4.3. Golemanov koncept emocionalne inteligencije

Daniel Goleman, nekadašnji profesor psihologije na sveučilištu Harvard i znanstveni dopisnik New York Times-a, objavio je 1995-e godine knjigu pod naslovom *Emocionalna inteligencija -zašto može biti važnija od kvocijenta inteligencije*, koja je iste godine postala najbolje prodavana knjiga u SAD. Iste godine objavio je članak u magazinu Time s sličnim sadržajem. Nedvojbeno je da je time učinio ogroman doprinos u popularnosti ideje o emocionalnoj inteligenciji. Međutim Goleman sagledava emocionalnu inteligenciju na potpuno drugačiji način od Mayera i Saloveya. Tako da znanstvenim krugovima Golemanove teorije nemaju veliku težinu, što više vrlo često je kritizirana kao znanstveno neutemeljena, kao produkt slobodnih nagađanja ili nešto što već od prije postoji (Ciarrochi 2002). Pogotovo se to odnosi na Golemanovu tvrdnju kako IQ objašnjava 20 % varijance uspjeha u životu (što je okvirno korektno) a ostatak pripisuje utjecaju emocionalne inteligencije onakve kakvom je on sagledava. Autor naglašava kako osobe s visokim IQ-om nisu uvijek

uspješne i u realnim životnim situacijama, kako prema kriteriju veličine osobnog dohotka, produktivnosti i statusa u struci, tako i postizanja životnog zadovoljstva i sreće u interpersonalnim odnosima. U tu svrhu je neophodno biti u stanju motivirati samoga sebe da se ustraje unatoč poteškoćama i frustracijama, da se odgodi trenutak primanja nagrade i da se uspije upravljati vlastitim raspoloženjem kako ono ne bi zagušilo sposobnost mišljenja. Ove sposobnosti Goleman svrstava pod pojam emocionalno inteligentnog ponašanja.

S svojim teoretskim postavkama i uz jaku marketinšku podršku Goleman je uspio napraviti izuzetno uspješnu komercijalizaciju svojih ideja o mogućnosti poboljšanja «emocionalne inteligencije» treningom. Međutim čini se kako postoji određena doza ogorčenosti znanstvenih krugova a koja se odnosi na činjenicu da je Goleman napravio ogromnu popularizaciju pogrešnog i znanstveno neutemeljenog koncepta EI. Čime je doveo do duboko usađenih pogrešnih i nerealnih shvaćanja u širokim slojevima društva.

Na osnovu navedenog bilo bi za očekivati određeni antagonizam između Golemana i Mayera, Carusa, Saloveya. Ipak očito da to nije tako, budući je Goleman napisao predgovor za knjigu Saloveya i Sluytera (1999) iz čega se može zaključiti kako su mu autori ipak zahvalni i gledaju pozitivno na njegov doprinos razvoju koncepta emocionalne inteligencije.

5. NAČINI PROCJENJIVANJA EMOCIONALNE INTELIGENCIJE

Prema Mayer i Salovey (2000) mjerenje emocionalne inteligencije najčešće se provodi pomoću *neposrednog* procjenjivanja sposobnosti (testovi učinka) i skalama *samoprocjene*.

Karakteristika neposrednog ispitivanju sposobnosti emocionalne inteligencije je postavljanje pred ispitanika određeni problem koji on treba riješiti pri čemu, za razliku od skala samoprocjene, postoji točan i netočan odgovor. Time se mjerenje emocionalne inteligencije približava standardnim načinima ispitivanja opće inteligencije, budući da se ispitanika dovodi u problemsku situaciju odnosno zadatak koji treba riješiti.

Na osnovu svog modela sposobnosti emocionalne inteligencije Mayer i Salovey (2000) su konstruirali Višefaktorsku skalu emocionalne inteligencije (MEIS). Skala sadrži 12 subskala koje su podijeljene u četiri klase ili «grane» sposobnosti uključujući percepciju, asimilacija, razumijevanje i regulacija emocija. Prva grana "*Percepcija emocija*" s 4 testa mjeri sposobnosti identificiranja emocija na licu, u glazbi, pričama i dizajnu. "*Emocionalna asimilacija mišljenja*" odnosi se na načine na koje emocije mogu imati pozitivan utjecaj i olakšavati intelektualne procese, a mjerena je testom sintestezijskih prosudbi (relacije s drugim mentalnim senzacijama kao što su okus, boja dodir) i testom pristranosti prosudbe pod utjecajem emocija. "*Emocionalno razumijevanje*" uključuje rješavanje emocionalnih problema kao što su poznavanje mješavina složenih emocija, progresija (razvoj) emocija u vremenu, tranzicija emocija jedne u drugu i relativnost ili uvjetovanost emocija ovisno o kutu iz koga se nešto doživljava. Četvrto područje, "*upravljanje emocijama*" se testira pomoću 2 testa za regulaciju emocija kod sebe i drugih (opširnije vidi u Mayer, Caruso, Salovey, 2000). Za procjenu ispravnosti odgovora autori su primijenili tri različita kriterija i to konsenzus ispitanika, procjena eksperta i prosudba ciljane

osobe. Kriterij konsenzusa ispitanika je bodovao određeni odgovor na neko pitanje sa vrijednošću proporcije ispitanika koji su zaokružili taj odgovor. Procjena eksperata kao kriterij je uzimao mišljenje stručnjaka iz ovog područja koji su prethodno usaglasili ispravna rješenja. Kriterij prosudbe ciljanih osoba je kao ispravan odgovor koristio onu vrstu emocija koje je osjetila osoba koja je recimo skladala glazbene odlomke za tekst ili slikala određene motive.

Kriteriji su pokazali visok stupanj konvergiranja ali su autori ipak dali prednost konsenzusu ispitanika.

Skale MEIS je pokazala zadovoljavajuće metrijske karakteristike. Pored toga utvrđena je povezanost ovako mjerene emocionalne inteligencije sa inteligencijom, empatijom, životnim zadovoljstvom i roditeljskom toplinom. Faktorskom analizom se pokazalo da se model može reducirati na tri latentne dimenzije: percepciju i procjenu emocija, razumijevanje emocija i upravljanje emocijama, te na opći faktor emocionalne inteligencije (Mayer, Caruso, Salovey, 2000). Ovo je za sada skala koja je obuhvatila najšire aspekte konstrukta emocionalne inteligencije.

Chiarrochi i sur. (2000) su na sličan način primijenili MAIS, pri čemu su dobili manju pouzdanost po svim segmentima testa. Zanimljiv zaključak ovih autora je kako ne treba zanemariti tradicionalni IQ kada se radi o razumjevanju emocionalnih procesa.

U posljednje vrijeme Mayer, Caruso, Salovey su kreirali novi test (dorađeni MEIS) pod nazivom MSCEIT (*Mayer-Salovey-Caruso Emotional Intelligence Test*) kao pokušaj da se poboljšaju psihometrijske karakteristike MEIS-a. Prva provedena istraživanja pokazuju da MSCEIT ima visoku pouzdanost (vidi tablicu 2.) i vrlo visoku korelaciju (0,98) između konsenzusa ispitanika i procjena 21-og eksperta pri utvrđivanju ispravnog odgovora (Mayer i sur. 2001; Mayer i sur. In press). Autori su također pokazali da konfirmativna faktorska analiza podržava teoretski model EI.

Tablica 2: Koeficijenti pouzdanosti MSCEIT V2.0. (Mayer i sur. In pre

MSCEIT Pouzdanost		
	Konsensus	Expert
Ukupni MSCEIT	.93	.91
Iskustvena oblast	.90	.90
<i>Ogranak opažanja</i>	.91	.90
<i>Ogranak facilitacije</i>	.79	.76
Strateška oblast	.88	.86
<i>Ogranak razumijevanja</i>	.80	.77
<i>Ogranak regulacije</i>	.83	.81

Kulenović i sur. (2000) su konstruirali Test analize emocija (TAE) sastavljen u vidu testa učinka s ciljem da mjeri treću komponentu iz modela Saloveya i Mayera (1999) koja se odnosi na sposobnost razumijevanja emocija, odnosno raspoznavanja mješavine emocija u zadanom složenom afektivnom stanju. Razlog za pokrivanje samo jedne komponente ukupnog modela autori objašnjavaju racionalizacijom s obzirom na predviđanje da postoji opći faktor EI i da bi kvalitetan, iako ograničen, test za procjenu sekundarnog faktora razumijevanja emocija, mogao zadovoljavajuće aproksimativno procijeniti i generalni faktor emocionalne inteligencije. Test je pokazao zadovoljavajuće metrijske karakteristike (pouzdanost i homogenost), nisku ali značajnu korelaciju s dvije klasične kognitivne sposobnosti (rezoniranje i verbalno razumijevanje), samostalan doprinos u objašnjavanju općeg školskog uspjeha i neefikasnost u predviđanju sukobljavanja u školskoj okolini. Dobiveni rezultati predstavljaju ohrabrenje za nastavak rada na ovom i sličnim testovima.

U skalama samoprocjene ispitanik na osnovi introspekcije procjenjuje u kojoj mjeri je zastupljena određena osobina ili sposobnost. Jasno je da je neposredno procjenjivanje objektivniji pokazatelj sposobnosti emocionalne inteligencije. Mayer i sur. (2000) navode kako mjere samoopisa sposobnosti imaju nisku korelaciju ($r=0,20$) sa uratkom u testovima kognitivnih sposobnosti. Razlozi lošije objektivnosti samoprocjene je u sklonosti da se pojedinac sam «prikaže u boljem svijetlu», ali uzrok može biti i u nedovoljnom poznavanju vlastitih emocija (Takšić, 1998). Ipak ne treba zanemariti da pojedinac ponekad djeluje s obzirom na uvjerenje a ne u skladu sa stvarnim sposobnostima.

Mayer i Salovey su početkom devedesetih godina prošlog stoljeća razvili Skale meta-raspoloženja kao crta ličnosti (Trait Meta Mood Scales) za mjerenje različitih razina emocionalne inteligencije. U finalnoj verziji autori su dobili skalu od 30 čestica za koju su faktorskom analizom pokazali da se može podijeliti u 3 subskele koje svaka zasebno mjere *pažnju, jasnoću i popravljavanje* emocija. Ovo je bila jedan od prvih skala za mjerenje emocionalne inteligencije i pokazala je zadovoljavajuću pouzdanost (prema Ciarrochi i sur. 2000.)

Na našem govornom području treba navesti istraživanja Takšića (1998.) koji je kreirao skalu samoprocjene sa 136 čestica (TEI-136), na osnovu proširenog modela emocionalne inteligencije od Mayera i Saloveya (iz 1997., vidi primjer u tablici 3). Autor je uspio dobiti zadovoljavajuće metrijske karakteristike u većini sposobnosti ali je istraživanje radio na učenicima tako da se pokazalo kako je ipak za uspješno mjerenje emocionalne inteligencije na ovaj način neophodno poznavanje vlastitih emocija, što kod učenika iz razloga razvoja nije bilo u potpunosti za očekivati.

Tablica 3: Primjer tvrdnji za procjenu D4 - *Sposobnost upravljanja svojim i tuđim emocijama* (iz Takšić 1998)

Tvrdnja
1. Dobro raspoloženje mogu zadržati i ako mi se nešto loše dogodi
2. I kad je moja okolina loše raspoložena, mogu zadržati dobro raspoloženje
3. Iako se trudim ne mogu zadržati dobro raspoloženje (R)
4. Kad sam dobro raspoložen teško me je oneraspoložiti
5. Lako uvjerim prijatelja da nema razloga za zabrinutost
6. Nastojim neugodne emocije ublažiti, a pozitivne pojačati
7. Nema ništa loše u tome kako se obično osjećam
8. Pokušavam održati dobro raspoloženje
9. Svoje raspoloženje ne bih mijenjao
10.Što se mene tiče, potpuno je u redu ovako se osjećati
11.Teško mi je utješiti nekoga tko je neraspoložen (R)

Sa aspekta kineziologije treba navesti istraživanje koje je provela Bosnar (2002) na studentima Kineziološkog fakulteta u Zagrebu, primjenjujući upravo skalu samoprocjene od Takšića (TEI-136). Cilj istraživanja bio je pokušati utvrditi utjecaj emocionalne inteligencije na sportsko postignuće. Primjenom robusne regresijske analize dobivena je mala ali značajna multipla korelacija rezultata na testu EI i u testu sportskih dostignuća (mjenjenih skalom od 1-6, od «nikada se nisam bavio sportskom aktivnošću» do «natjecao sam se na međunarodnoj razini»). Dobivena niska povezanost objašnjena je sa ograničenom varijancom u kriterijskoj varijabli i umjerenom pouzdanošću TEI-136. Prema raspoloživim informacijama ovo je bio prvi pokušaj povezivanja EI sa sportskom uspješnošću.

Bar-On je na osnovu svog teoretskog koncepta izradio test na principu samoprocjene ispitanika i nazvao ga Inventar emocionalnog kvocijenta koji je poznat kao Bar-Onov EQ (Bar-On, 1996 iz Schutte i sur. 1998). U početnoj verziji inventar je sadržavao 133 čestice s 15 različitih subskala. Kroz znatan broj istraživanja test je pokazivao dobru pouzdanost i teorijsku valjanost (prema, Bar-On 2000). Kulenović i sur. (2000) naglašavaju kako Inventar visoko korelira u s testovima osobina ličnosti (što postavlja pod pitanje njegovu diskriminantnu valjanost) ali ne korelira sa klasičnim kognitivnim testovima niti s nekim testom emocionalne inteligencije kao «čiste» mentalne sposobnosti. Shodno navedenom Mayer, Caruso i Salovey (2000) naglašavaju potrebu da se kod ovakvih modela brižljivo treba izvršiti distinkcija između dijelova testa koji mjere emocionalnu inteligenciju od onih koji su miješani.

6. ZAKLJUČAK

Emocionalna inteligencija kao nova potencijalna vrsta inteligencije proživjela je prvih 12 godina velikih napora za njeno znanstveno dokazivanje kao zasebnog konstrukta za čije mjerenje su razvijeni testovi sa zadovoljavajućim metrijskim karakteristikama i koja ima prediktorsku vrijednost za neke segmente ljudske uspješnosti. Uspjeh je očit iako još uvijek nije u potpunosti primljena u obitelj zajedno s drugim klasičnim vrstama inteligencije. Svoj dosadašnji razvoj konstrukt može najviše zahvaliti znanstvenom triju Mayer, Caruso, Salovey, koji su uspjeli razviti svoj model emocionalne inteligencije tako da on zadovoljava sve uvijete klasičnih inteligencija. Preostaje naravno, da se ovaj model i drugi dodatno preispitaju i dorade u slijedećim godinama istraživanja na ovom području. Isto tako bit će potrebno provesti istraživanja o utjecaju EI na sportsku uspješnost, kako u vrhunskom tako i u rekreacijskom i školskom sportu. Ovime bi se hipotetski moglo očekivati dodatno objašnjenje jednadžbe specifikacije sportskog uspjeha, posebno onog dijela koji se odnosi na psihološki dio varijance sportskih postignuća.

U posljednjih nekoliko godina većina seminara, znanstvenih članaka, doktorskih disertacija i magistarskih radnji i knjiga koje se bave problemom postojanja emocionalne inteligencije u sebi sadrže poprilično staru Aristotelova izreka *“Svatko se može naljutiti - to je lako. Ali naljutiti se na pravu osobu, do ispravnog stupnja, u pravi trenutak, zbog ispravnog razloga i na ispravan način - to nije lako”* (Aristotel, prema Goleman, 1997). Čini se da kvaliteta ove izreke, koja se može primijeniti na većinu emocija a ne samo na ljutnju, još uvijek odolijeva i tako enormnoj citiranosti, pa bi bilo korektno da ne bude izostavljena ni iz ovog seminarskog rada.

LITERATURA

1. Andrić, A., Čudina-Obradović, M. (1994). *Osnove opće i razvojne psihologije*. Školska knjiga, Zagreb.
2. Bar-On, R., Brown, J.M., Kirkcaldy, B.D., Thome, E.P. (2000). *Emotional expression and implications for occupational stress; an application of the Emotional Quotient Inventory (EQ-i)*. *Personality and Individual Differences* 28, 1107-1118.
3. Ciarrochi, J. V., Chan, A. Y., & Caputi, P. (2000). *A critical evaluation of the emotional intelligence concept*. *Personality and Individual Differences*, 28, 539-561.
4. Ciarrochi, J. V., Frank, P. D., Anderson, S. (2002). *Emotional intelligence moderates the relationship between stress and mental health*. *Personality and Individual Differences*, 32, 197-209.
5. Davies, M., Stankov, L., & Roberts, R. D. (1998). *Emotional intelligence: In search of an elusive construct*. *Journal of Personality and Social Psychology*, 75, 989-1015.
6. Gardner, H., Kornhaber, M.L., Wake, K.W. (1999). *Inteligencija - različita gledišta*. Naklada Slap, Jastrebarsko.
7. Goleman, D. (1997). *Emocionalna inteligencija*. Mozaik knjiga, Zagreb.
8. Kulenović, A., Balenović, T., Buško, V. (2000) *Test analize emocija: Jedan pokušaj objektivnog mjerenja sposobnosti emocionalne inteligencije*. *Suvremena psihologija* 3, 1-2, 27-48.
9. Lam, T. L., Kirby, S. L. (2002). *Is Emotional Intelligence an Advantage?*. *The Journal of Social Psychology*, 142 (1), 133-143.
10. Mayer, J. D., & Geher, G. (1996). *Emotional intelligence and the identification of emotion*. *Intelligence*, 17, 89-113.
11. Mayer, J. D., Caruso, D. R. i Salovey, P. (2000). *Emotional intelligence meets traditional standards for an intelligence*. *Intelligence*, 27 (4), 267-298.
12. Salovey, P. & Mayer, J. D. (1990). *Emotional intelligence*. *Imagination, Cognition, and Personality*, 9, 185-211.
13. Mayer, J. D. i Salovey, P. (1999). *Što je emocionalna inteligencija ?*. U: P.Salovey i D. Sluyter (ured.). *Emocionalni razvoj i emocionalna inteligencija: Pedagoške implikacije*. EDUCA, Zagreb.
14. Mayer, J. D., Salovey, P., Caruso, D. R., & Sitarenios, G. (in press). *Emotional intelligence as a standard intelligence*. *Emotion*.
15. Mayer, J. D., Salovey, P., Caruso, D. R., & Sitarenios, G. (in press). *Measuring Emotional Intelligence with the MSCEIT V2.0*. *Emotion*.
16. Takšić, V. (1998). *Validacija konstrukta emocionalne inteligencije*. Doktorska disertacija. Zagreb: Odsjek za psihologiju Filozofskog fakulteta.
17. Schutte, N. S., Malouf, J. M., Hall, L. E., Haggerty, D. J., Cooper, J. T., Golden, C. J., & Dornheim, L. (1998). *Development and validation of a measure of emotional intelligence*. *Personality and Individual Differences*, 25, 167-177.
18. Simmons, S., Simmons, J. S. (2000). *Emocionalna inteligencija*. Izvori, Zagreb.
19. Strenberg, R. J. (1999). *Uspješna inteligencija*. Barka, Zagreb.
20. Zarevski, P. (2000). *Struktura i priroda inteligencije*. Naklada Slap, Jastrebarsko.
21. Zarevski, P. (2000). *Inteligencija*. Sa predavanja na poslijediplomskom studiju kineziologije.

Internet stranica:

<http://eqi.org/index.htm>

<http://www.emotionaliq.org/default.htm>

Gotovi seminarski, maturalni, maturski i diplomski radovi iz raznih oblasti, lektire, puškice, tutorijali, referati - specijalizovan tim za usluge visokokvalitetnog pisanja, istraživanja i obradu teksta za kompletan region Balkana.

Posetite nas na sajtovima ispod:

WWW.MATURSKIRADOVI.NET

WWW.SEMINARSKIRAD.ORG

WWW.MATURSKI.NET

WWW.MATURSKI.ORG

WWW.SEMINARSKIRAD.INFO

Dostupni smo Vam 24h 365 dana u godini.

Za gotove verzije rada obratiti se na mail:

maturskiradovi.net@gmail.com

061/ 11-00-105

Seminarski, diplomski, maturski radovi, prevodi na engleski i eseji...